

Անցեալ օգոստոսի 19-ին Թագաւոր Կայսրը բարեհաճել է հաստատել Թիֆլիզի թեմի առաջնորդական պաշտօնում Սանահնի վանքի վանահայր Դերապատիւ Գարեգին եպիսկոպոս Սաթուհեանցին:

Թագաւոր Կայսրն ամենաողորմաժաքար բարեհաճել է արձակել Սինօզի անդամութեան պաշտօնից Մակար եպիսկոպոս Բարխուդարեանին և Մխիթար վարդապետ Տէր Մկրտչեանին և հաստատել Սինօզի անդամ Գեր. Յովհաննէս եպիսկոպոս Շիրակունուն և արժ. Յուսիկ, Մատթէոս և Բաբգէն վարդապետներին:

Մայր Աթոռ մերադարձան Դեր. Մակար և Յուսիկ եպիսկոպոսները և Տ. Եղիա, Եղիշէ, Մեսրոպ, Մամբրէ և Արտակ վարդապետները, որոնք գնացել էին ամարանոց:

Մայր Աթոռից իրեն պաշտօնատեղին վերադարձաւ Նուխուայ Փոխանօրդ Սիօն վարդապետը:

Տ Ա Ճ Կ Ա Հ Ա Յ Ք

ՎԱՆԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Երկու տարին ըստրեց Կեդրոնական վարժարանը Վանի մէջ: Սոյն կարեւոր հաստատութեան կազմին առթիւ աչքի ընկնող էն մխիթարական երեւոյթն է վանեցու հոգևով ու սրտով կապուած լինելը ամենէն աւելի ղէպի իւր ուսումնարանները և կրթարանները, որով նա կարողացաւ առանց մի կսպէկի ձեռին ունենալու բանալ վարժարանը և անոր յարատեւութիւնը ապահովելու համար տարի մ' առաջ ձեռնարկեց սեպհական շէնքին կառուցման գործին: Սոյն բազմաժախտ շէնքը կահաւոր-

մամբ միասին 1200 ռումբ. ոսկիով ի գլուխ ելաւ: Յայտնի է թէ նիւթապէս խիստ աննպաստ վիճակի մէջ եղող վանեցին ինքը իրմով չէր կարող ի կատար հանել Կեդրոնական վարժարանին շինութիւնը, հոգալով միանգամայն վարժարանի տարեկան 150 ոսկւոյ ուսումնական բաժնի ծախսն ալ. և իրօք ցարդ սոյն վարժարանին համար ծախսուած 1500 ոսկւոյ $\frac{1}{5}$ ը հեռաւրնակ ազգայնոց նպաստներն են, զրկուած կովկասահայ եղբայրներէ, Ամերիկայի ազգայններէն և Կ. Պօլսոյ քանի մը հայրենաւիւցներէ:

Այսպէս ոչնչից կազմուած սոյն կարեւոր հաստատութիւնը այսօր բարեբախտաբար ի վիճակի է յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի սկզբից (սեպտ. 1) այլ ևս իւր սեպհական շէնքին մէջ հաւաքել աշակերտները, ազատուելով ամեն տարի կարեւոր գումար մը վարձք տալու անպատեհութիւնից: Սակայն խնդիրը հոս է թէ Կեդրոնական վարժարանի յառաջիկայ տարւոյ պիտե՞նն ուսկից հոգացուելու է, երբ իւր միակ ապաւէնը եղող հանգուցեալ բարերար Գրիգոր Անտօնեան Սերեպրենիքովի կտաւած 12000 ռուբլիի տոկոսները, (որ նորին Ս. Յովսէփիւն ազգիս Վհահառ Հայրապետ յատկացուց սոյն հաստատութեան), գանձելու յայտնի դժուարութիւն կայ: Ի՞նչ ընէ վարժարանին խնամակալութիւնը, երբ ամենամեծ դժուարութիւններով և զոհաբերութեամբ գործը այս վիճակին հասցնելէ վերջը, կը պարտաւորի կասել և մտածել ելք մը գտնելու ամեն հայ սրտին սիրելի եղող Կեդրոնականը շարունակել կարենալու համար:

Բաց աստի սոյն վարժարանը, որ կոչուած է բարձրագոյն նախակրթութիւն և միջնակարգ կրթութիւն տալ Վասպուրահանի պէս բազմահայ մի կեդրոնի ուսանող սերնդին, իրը նոր գործ՝ բազմապիսի պէտք և կարիք ունի փափագուած վիճակին հասնելու համար: Ամենէն առաջ հարկաւոր է բաւական ճոխ մատենագարան մը, նորագոյն ձեռնարկներ, բնագիտական գէթ պարզ գործիքներ, բնապատմական նկարներ, աշխարհագրական քարտէզներ և այլն և բաց դեռ ասոնցմէ և ոչ մին ունի. և այդ պատճառաւ խնամակալութեան գործը շատ ծանր է և պահանջն ընդհանուր:

Գալով սոյն հաստատութեան դասընթացքի և ուսումնական շրջանի մասին, կասենք որ, Վանայ ծխական ընդր վարժարանները, յատկապէս պատրաստուած կազմական ծրագրի մը տրամադրութեան համաձայն կը պահեն միայն տարրական նախնակրթութեան վեց տարիները: Բոլոր վարժարանաց 6-րդ կարգերը յատուկ քննութեամբ կընդունեն Ա. շրջանի ուսման

վկայագիրքը, ուղղութեամբ դործի կամ արհեստի կերթան և յուս-
ւելապէս անոնք՝ որ անդամայ չեն խոտտանար Կեդրոնական
մասնելով: Այսպիսիք կը լինին իւրաքանչիւր կարգից 2—3 հոգի:
Իսկ լաւագոյն տարեբեր և առանելու տենչ ունեցողները կան-
ցընեն Կեդրոնականը՝ կազմելով բարձրագոյն նախակրթութեան
Ա. տարին: Երեք տարի ըլլալով սոյն շրջանը, աւարտողները
կոտանան վկայագրեր, որից յետոյ կանցնին միջնակարգ կր-
թութեան եռամեակը բոլորելու՝ ուսուցիչ կամ ասպարիզի
մարդ դառնալու համար:

Կեդրոնական ուսուցչական խումբը՝ երթալով կը ղօրանայ,
բացի տեղւոյն քանի մը բաւական փորձառու ուսուցիչներէ՝ կը
դասախօսեն Պօլսոյ Կեդր. վարժարանի ընթացաւարտներէն պ.
Ղևոնդ Սրուանձտեան՝ տնօրէն և լեզուի ուսուցիչ, պ. Սրտակ
Դարբինեան՝ դասախարակ ուսուցիչ, պ. Ղևոնդ Մելոյեան՝ գի-
տութեանց և մաթեմատիքայի ուսուցիչ, վերջին երկուք. ս.
Էջմիածնի ճեմարանի 6-րդ տարին աւարտողներն են, իսկ պ.
Համադասպ Մանուկեան, որ գրեթէ աւարտած է լսարանի ըն-
թացքն ևս, պիտի վարձուի յառաջիկայ նոր շրջանի համար
իւր սերտ՝ առարկաներով պարագելու և օգտակար լինելու
համար:

Վարժարանի ընդհանուր վարչութիւնը յանձնուած է խը-
նամակալ մարմնոյ մը ձեռքին, որոց անդամներն են նախկին
քաղաքական ժողովոյ երկու անդամներ, չորս եկեղեցեաց թա-
ղական խորհրդոյ կողմէ մէկ մէկ լիազօր ներկայացուցիչ, և չորս
թաղային վարժարանաց տեսուչները: Ի սոցանէ ամենէն աւելի
գովութեան և շնորհակալութեան արժանի է Գալուստ Էֆ.
ձիտէչեան՝ մի հարուստ և բարեսիրտ անձնաւորութիւն, որ իւր
բարձր ազդեցութեամբ միշտ օգտակար և բարերար ներգործու-
թիւն մ' ունեցած է վարժարանին ընդհանուր կացութեան
վրայ: — Իսկ Վանայ Առաջնորդական տեղապահ և խնամակա-
լութեան նախագահ Գեր. Տ. Սահակ սրբազան ամենէն աւելի
կը դուրգուրայ սոյն հաստատութեան վրայ իւր իւր օրով և
իւր նախաձեռնութեամբ տասնեակ աարիներէ ի վեր երազուած
և հազիւ ի դուռն հանուած օրուան հացին չափ կարևոր մի
վարժարանի: —

Իրաց այս վիճակին մէջ խոնարհաբար կոչում կընենք ամեն
ազգայնոց ընդհանրապէս և Կովկասահայ եղբարց մասնաւորա-
պէս կրթասիրական դժացմանց, խնդրելով որ բարեհաճեն իրենց
լուծմաները չը խնայել յիշեալ վարժարանին գէթ մի տարուայ
ապահով շարունակութեան համար, որմէ յետոյ Տիրոջ յաջո-

հարելի պիտի լինի Սերեպրենիքովի կտակին յետնեալ տոհմոսները գտնածել և նոյն իսկ նորանոր կտակներով իւր բարձր հովանաւորութեան ներքեւ եղող ու համակրանաց արժանացող Կեդրոնականին էութիւնն ու գոյութիւնը միանգամ ընդ միշտ ապահովել:

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ (ՎԱՆԵՅԻ).

1904 յուլիս 20

ԱՅԼ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

Այս տարի օգոստոսի 30 ին Բաղէլ քաղաքում բացուեց կրօնների պատմութեան միջազգային կոնգրէսը, որը պէտք է շարունակուէր մինչև սեպտեմբերի 2 ը: Կոնգրէսի զբաղմունքները մասնադրուած էին ընդհանուր ժողովների, որաեղ և տեղի պէտքէ ունենային ընդհանուր հետաքրքրութիւն ունեցող զեկուցումներ՝ առանց քննադատութեան, և առանձին մասնախմբերի (սէկցիաների), որաեղ յատուկ նիւթերի մասին զեկուցումներ պէտք է կարգացուէին և ապա այդ զեկուցումները ենթարկուէին քննադատութեան:

Կոնգրէսում ենթադրուում էին հետևեալ 8 մասնախմբեր:

1. (Նախապատմական) նահապետական ազգերի կրօնները.
- Պերուանցիների և Մեկսիկացիների կրօնը.
2. Զինացւոց և ճապոնացւոց կրօնը.
3. Նգիպատացւոց կրօնը.
4. Սեմականների կրօնը.
5. Հնդկաստանի և Իրանի կրօնները.
6. Յունաց և հռոմէացոց կրօնը.
7. Գերմանացիների, կելտերի, սլաւոնների և ունգարացիների կրօնները.
8. Քրիստոնէական կրօնը: Կոնգրէսի պաշտօնական լեզուներ էին Գերմաներէնը. Անգլիերէնը, Ֆրանսերէնը և Իտալերէնը:

Ընդհանուր ժողովներում արդէն նախաորոշուած էին հետևեալ զեկուցումները:

Պրոֆէսսոր Գերման Ուզենների (Բօնն) «Կրօնն ու բարոյականութիւնը» Պրոֆ. Կոնրատ Ֆուրերէրի (ցիւրիխցի) «Կրօնների պատմութեան նշանակութիւնը քրիստոնէական աստուածա-